

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ PRAVIENIŠKIŲ PATAISOS NAMUS-ATVIRĄJĄ KOLONIJĄ

2020-07-21 Nr. 4D-2019/1-735
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius gavo X (toliau vadinama – Pareiškėjas) skundą (toliau vadinama – Skundas) dėl Pravieniškių pataisos namų-atvirosios kolonijos (toliau vadinama – Pravieniškių PN-AK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai nesuteikiant jam pasimatymų, taip pat nesudarant jam galimybės susituokti.

2. Pareiškėjas Skunde nurodė:

2.1. „[...] atsižvelgiant į tai, kad aš ilgą laiką esu priverstas gauti nuobaudas, kad būčiau laikomas KTP, bet neturiu galimybės į pasimatymus dėl ko man liko mama ir brolis, nes visi artimieji jau mirę“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta);

2.2. „Taip pat noriu sudaryti santuoką su savo drauge, su kuria planuojam šeimą. Bet aš negaliu to padaryti, nes man nesuteikiamos tokios galimybės.“

3. Pareiškėjas prašo ištirti Skunde nurodytas aplinkybes.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Skundo dalies tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2019 m. birželio 20 d. raštu Nr. 4D-2019/1-735/3D-1617 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2019 m. liepos 3 d. Seimo kontrolierius gavo 2019 m. liepos 3 d. Pravieniškių PN-AK raštą Nr. S-15218.

Skundo tyrimui pateiktoje informacijoje ir papildomuose dokumentuose nurodoma:

4.1. „Pravieniškių PN-AK administracija iš Pareiškėjo yra du kartus, t. y. 2018-05-02 ir 2019-01-24, gavusi prašymus dėl galimybės susitikti su mama. Taip pat Pareiškėjas 2018-11-08 kreipėsi su prašymu išduoti pažymą, reikalingą santuokai sudaryti.“

4.2. „Į abu Pareiškėjo prašymus dėl pasimatymų suteikimo su mama Pareiškėjui buvo atsakyta žodžiu, Pareiškėjas raštiško atsakymo nepageidavo.“

4.3. „2018-11-08 prašymas buvo patenkintas, Pareiškėjui parengta ir įteikta pažyma, reikalinga santuokos sudarymui, šios pažymos gavimą Pareiškėjas patvirtino savo parašu.“

4.4. „Pareiškėjui pasimatymas su mama suteiktas nebuvo, kadangi Pareiškėjas piktybiškai pažeidinėja Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisykles ir atlieka nuobaudą kamerų tipo patalpose.“

Skundo dalies tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (toliau vadinama ir – BVK):

10 straipsnio „Nuteistųjų teisinė padėtis“ 1 dalis – „Bausmes atliekantys Lietuvos Respublikos piliečiai turi visas Lietuvos Respublikos piliečiams įstatymų nustatytas teises, laisves ir pareigas su apribojimais, kuriuos numato Lietuvos Respublikos įstatymai ir teismo nuosprendis“;

94 straipsnis. „Nuteistųjų teisė pasimatyti su giminaičiais ir kitais asmenimis“ – „1. Nuteistiesiems leidžiami pasimatymai: trumpalaikiai – iki trijų valandų ir ilgalaikiai – iki vienos paros. Pasimatymų skaičių ir rūšį nustato šio Kodekso 73, 74, 75, 79, 80, 85, 91 ir 152 straipsniai“;

107 straipsnis. „Nuteistųjų teisė sudaryti santuoką“ – „1. Laisvės atėmimo bausmę atliekantys nuteistieji turi teisę Civilinio kodekso nustatyta tvarka sudaryti santuoką. 2. Laisvės atėmimo bausmę atliekančių nuteistųjų santuoka sudaroma vienoje iš pataisos įstaigų, kurioje atliekama bausmė. Nuteistųjų pervežimo išlaidas apmoka patys nuteistieji. 3. Santuokos sudarymo metu nuteistieji gali dėvėti tai progai skirtus drabužius. Pataisos įstaigos direktorius turi teisę suteikti santuoką sudariusiam nuteistajam vieną papildomą ilgalaikį pasimatymą. 4. Santuokos sudarymo pataisos įstaigoje tvarką nustato Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklės“;

145 straipsnis „Nuteistųjų laikymo sąlygos kamerų tipo patalpose“ – „1. Nuteistieji, atliekantys šio Kodekso 142 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą nuobaudą, kamerų tipo patalpose laikomi po vieną, o jeigu nėra tokios galimybės, – po du ir į darbą nevedami. Perkelti į kamerų tipo patalpas nuteistieji neturi teisės gauti pasimatymų, smulkiųjų paketų, siųsti laiškų (išskyrus atvejus, kai jie įgyvendina šio Kodekso 100, 109 ir 183 straipsniuose nurodytas teises), taip pat paskambinti telefonu“;

183 straipsnis „Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas“ – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą bausmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmes vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. [...]“

6. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 (toliau vadinama – Taisyklės), nustatyta:

„7. Prašymai, pateikti žodžiu, į kuriuos galima atsakyti tą pačią darbo dieną, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, institucijoje neregistruojami, jeigu institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo nenusprendžia kitaip. Į tokius prašymus turi būti atsakoma tą pačią darbo dieną. Jeigu į žodžiu pateiktą prašymą negalima atsakyti tą pačią darbo dieną, asmeniui turi būti sudaroma galimybė išdėstyti prašymą raštu arba, jeigu institucija sudaro galimybę priimti ir fiksuoti bei saugoti prašymo turinį panaudodama garso ir vaizdo nuotolinio perdavimo ir įrašymo priemones, žodžiu. [...]“;

„38. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

7. Civilinės būklės aktų registravimo taisyklų, patvirtintų 2016 m. gruodžio 28 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo Nr. 1R-334:

13 *punktas* – „Asmeniui kreipiantis dėl civilinės būklės aktų registravimo ir kitų šiose taisyklėse nurodytų paslaugų teikimo, civilinės metrikacijos įstaigai ar konsulinei įstaigai turi būti pateikiami:

13.1. prašymas ar pareiškimas (žodžiu arba raštu);

[...]“;

71 *punktas* – „Jeigu vienas iš norinčių susituokti asmenų yra laisvės atėmimo vietoje, pateikus tai patvirtinantį dokumentą, santuoką registruoja laisvės atėmimo vietos buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaiga.[...] Jeigu prašymas įregistruoti santuoką paduotas kitoje civilinės metrikacijos įstaigoje, norintys susituokti asmenys turi susitarti su sergančiojo gyvenamosios patalpos, stacionarinės asmens sveikatos priežiūros įstaigos ar laisvės atėmimo vietos buvimo vietos civilinės metrikacijos įstaiga dėl santuokos registravimo datos ir valandos. Santuoka registruojama, jeigu nuo prašymo įregistruoti santuoką padavimo dienos praėjo šių taisyklių 72 punkte nustatyti terminai.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

8. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (toliau vadinama – LVAT) 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje, priimtoje administracinėje byloje Nr. A-143-2876/2011, nurodė:

„Laisvės atėmimo institucijų sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti *objektyviais* duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai [...]“.

9. LVAT 2012 m. gruodžio 20 d. sprendime, priimtame administracinėje byloje Nr. A-822-3206-12, yra konstatuota:

„Pagal Tarnybos Kalėjų departamente prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos statuto (2008 m. lapkričio 6 d. įstatymo Nr. X-1791 redakcijos) 5 straipsnį Kalėjų departamentas ir jam pavaldžios įstaigos (pagal Statuto 2 straipsnio 1 dalį pataisos namai yra Kalėjų departamentui pavaldė įstaiga) savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Bausmių vykdymo kodeksu, Baudžiamuoju kodeksu, Baudžiamojo proceso kodeksu, Suėmimo vykdymo įstatymu, kitais įstatymais, šiuo statutu, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis ir kitais teisės aktais. Pagal Statuto 4 straipsnį Kalėjų departamento ir jam pavaldžių įstaigų veikla grindžiama teisingumo, teisėtumo, žmogaus teisių ir laisvių gerbimo, suimtųjų ir nuteistųjų lygybės prieš suėmimo ir bausmių vykdymo įstatymus, humanizmo, bausmių vykdymo individualizavimo, progresyvaus bausmių atlikimo ir viešumo principais. Panevėžio pataisos namai ir Kalėjų departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, kaip viešojo administravimo subjektai, be minėtų specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, pavyzdžiui: įstatymo viršenybės, reiškiančio, kad viešojo administravimo subjektų įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą turi būti nustatyti teisės aktuose, o veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus, *objektyvumo*, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia principus (Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnio 1 punktą).“

Skundo tyrimo išvados

10. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

10.1. dėl pareigūnų veiksmų netinkamai nagrinėjant Pareiškėjo kreipimusis;

10.2. dėl pareigūnų veiksmų nesudarant galimybės tuoktis.

Dēl pareigūnu veiksmy netinkamai nagrinējant Pareiškējo kreipimusi

11. Pareiškējas nurodo, kad Pravieniškiy PN-AK administracijai raštu pateikē kreipimusi dēl pasimatymy su mama suteikimo, tačiau pasimatymai jam nebuvo suteikti, priimti sprendimai jam nebuvo pateikti.

12. Seimo kontrolieriaus atlikto Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškējas du kartus kreipēsi ī Pravieniškiy PN-AK administracijā, pateikdamas 2018-05-02 ir 2019-01-24 prašymus dēl pasimatymy su mama suteikimo. Pravieniškiy PN-AK administracija netenkino Pareiškējo prašymy, pasimatymy nesuteikē, argumentuodama tuo, kad Pareiškējas atlieka nuobaudā kamery tipo patalpose. Pareiškējui ī jo prašymus buvo atsakyta žodžiu, raštiško atsakymo Pravieniškiy PN-AK nepateikē, argumentuodama tuo, kad raštiško atsakymo Pareiškējas nepageidavo (2018-05-02 prašyme yra įrašas – „Atsakymo nereikalauju“, 2018-01-24 prašyme – „neturi pretenzijy“).

13. Nagrinėdamas pareiškėjų skundus, Pravieniškiy PN-AK, kaip viešojo administravimo subjektas, be specialiųjų teisės nuostatų, savo veikloje privalo laikytis viešojo administravimo srityje taikomų viešojo administravimo principų, tarp jų, ir objektyvumo principo, kuris reiškia, kad oficialūs viešojo administravimo subjekto veiksmai turi būti nešališki ir objektyvūs (šios pažymos 8, 9 punktai).

Pažymėtina, kad LVAT, atskleidamas objektyvumo principo turinį, 2011 m. balandžio 19 d. nutartyje daro išvadā, jog laisvės atėmimo institucijy, t. y., ir Pravieniškiy PN-AK, sprendimuose turi būti aiškiai nurodyti objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis pagrįsti sprendimo motyvai (šios pažymos 8 punktas).

Viešojo administravimo subjekto (šiuo atveju – Pravieniškiy PN-AK) pareiga pagrįsti savo sprendimus, ypač tuos, kuriais yra atsisakoma tenkinti asmenų prašymus, yra įtvirtinta ir Taisyklėse (šios pažymos 6 punktas).

14. Nors ir Pareiškējas raštiško atsakymo nepageidavo, tačiau, remiantis teisės aktų nuostatomis (šios pažymos 6 punktas), Pravieniškiy PN-AK, kaip viešojo administravimo subjektas, atsakymā žodžiu turėjo galimybę pateikti tik ī *žodinį* Pareiškējo prašymā ir tik ī tą, kuris gali būti tenkinamas iš karto. Kadangi Pareiškējas ī Pravieniškiy PN-AK administracijā dēl pasimatymy suteikimo kreipēsi *raštu*, Pravieniškiy PN-AK ir turėjo *raštu paaiškinti, dēl kokių priežasčių ir kokiais teisės aktais vadovaujantis buvo priimtas sprendimas jo prašymo netenkinti, nurodyti tokio sprendimo priežastis, apskundimo tvarkā ir terminus*.

15. Atsižvelgiant ī tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Pravieniškiy PN-AK administracija priimdama sprendimą neleisti Pareiškėjui pasimatyti su motina, tačiau nepateikdama raštu tokio sprendimo Pareiškėjui, ne tik nesivadovavo Taisyklių nuostatomis, bet ir apribojo Pareiškējo teisę ginčyti tokį sprendimą BVK 183 straipsnyje nustatyta tvarka, todėl Pareiškējo Skundo dalis dēl Pravieniškiy PN-AK pareigūnų veiksmy, netinkamai nagrinējant prašymus yra pagrįsta.

Pravieniškiy PN-AK direktoriui rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje, atsisakant tenkinti nuteistųjų prašymus, atsakymai jiems būtų teikiami vadovaujantis Taisyklių 38 punkto nuostatomis.

Dēl pareigūnu veiksmy nesuteikiant galimybės tuoktis

16. Skunde Pareiškējas nurodo, kad norėtų sudaryti santuokā su savo drauge, bet Pravieniškiy PN-AK pareigūnai jam nesuteikia tokios galimybės.

17. Pagal Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos viešai pateikiamą informaciją (www.kaldep.lt), suimtas, nuteistas rašytiniu prašymu kreipiasi į pataisos įstaigos direktorių dėl santuokos sudarymo galimybės. Jei nėra draudimų bendrauti su būsima sutuoktine, kreipiamasi į miesto civilinės metrikacijos skyrių dėl suimtojo, nuteistojo prašymo santuokai sudaryti priėmimo. Asmenys, esantys laisvės atėmimo vietose ir norintys susituokti, turi pateikti civilinės metrikacijos įstaigai dokumentą, patvirtinantį, kad asmuo atlieka jam paskirtą bausmę pataisos namuose, kurį jiems išduoda pataisos namai.

18. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėjas 2018-11-08 kreipėsi į Pravieniškių PN-AK administraciją su prašymu išduoti civilinės metrikacijos įstaigai reikalingą pateikti pažymą apie tai, kad jis atlieka bausmę pataisos namuose. Prašymas organizuoti santuokos sudarymą Pravieniškių PN-AK administracijai pateiktas nebuvo.

Pravieniškių PN-AK administracija patenkino Pareiškėjo prašymą ir įteikė pasirašytinai Pareiškėjui pažymą, reikalingą santuokos sudarymui. Šios pažymos gavimą nuteistas patvirtino savo parašu.

19. Šios aplinkybės leidžia teigti, kad Pravieniškių PN-AK pareigūnai, pateikdami prašomą pažymą, tenkino Pareiškėjo prašymą ir nepažeidė Pareiškėjo teisės sudaryti santuoką.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Skundo dalis dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nesuteikiant galimybės tuoktis, atmestina.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

20. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų, netinkamai nagrinėjant Pareiškėjo kreipimusis dėl pasimatymų suteikimo, pripažinti **pagrįsta**.

21. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundo dalį dėl Pravieniškių PN-AK pareigūnų veiksmų, nesuteikiant galimybės tuoktis, **atmesti**.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJA

22. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierius Pravieniškių pataisos namų direktoriui rekomenduoja: imtis priemonių, kad ateityje, atsisakant tenkinti nuteistųjų prašymus atsakymai, atsakymai jiems būtų teikiami vadovaujantis Taisyklių 38 punkto nuostatomis.

23. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos**.